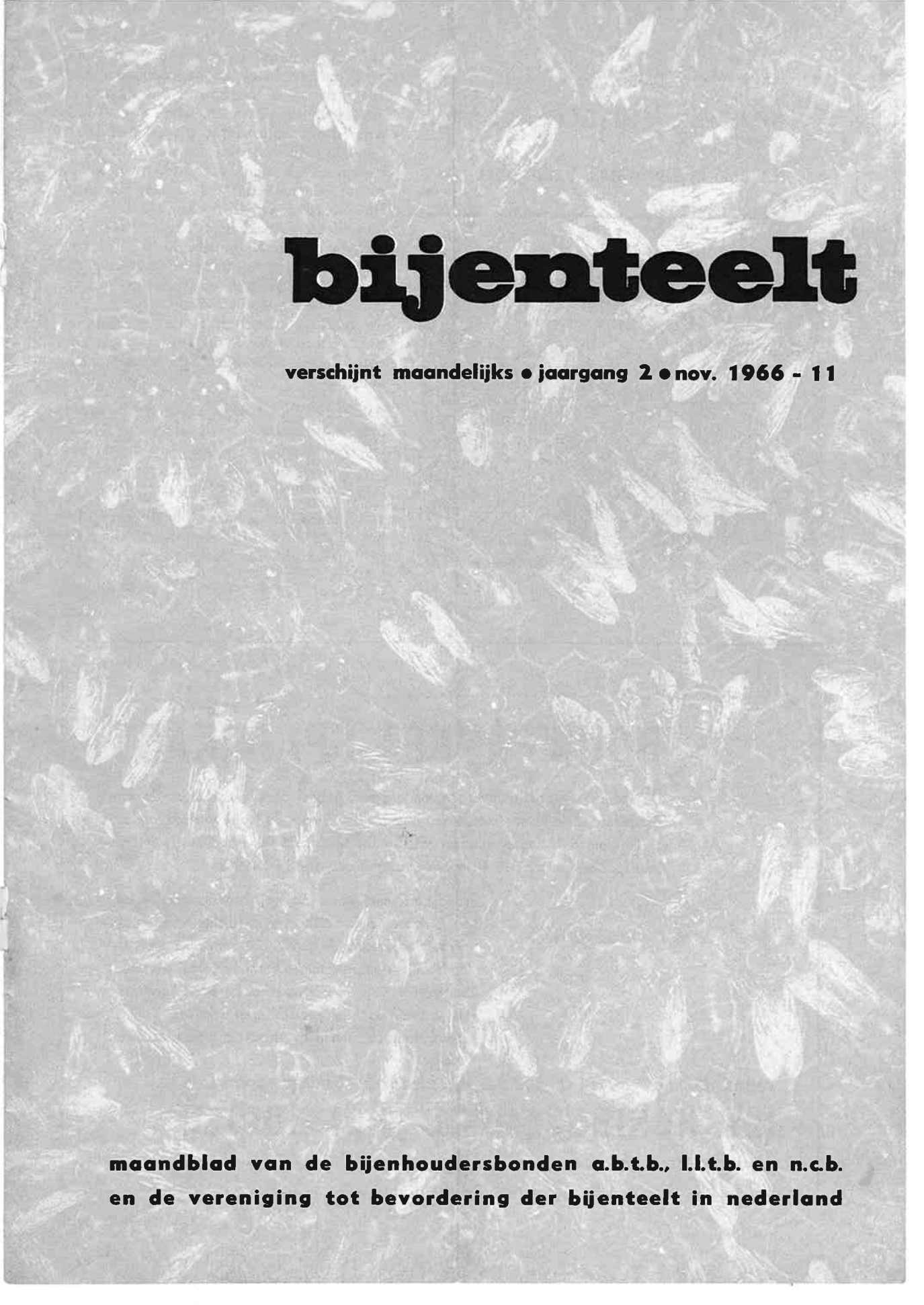

The background of the entire page is a detailed, high-contrast black and white photograph of a colony of bees. The bees are densely packed, with many individuals visible in various orientations, creating a complex, textured pattern. The lighting highlights the fine details of their wings and bodies.

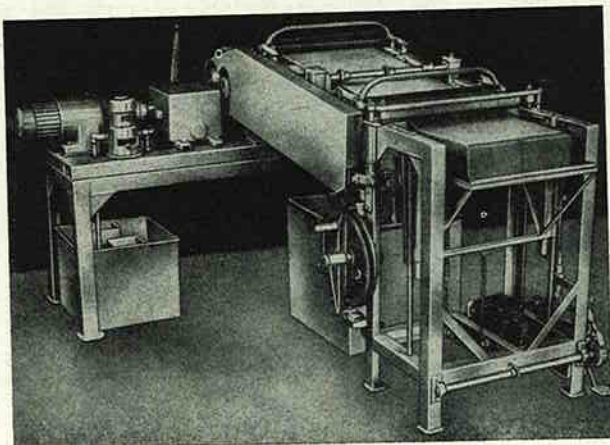
bijenteelt

verschijnt maandelijks • jaargang 2 • nov. 1966 - 11

**maandblad van de bijenhoudersbonden a.b.t.b., i.l.t.b. en n.c.b.
en de vereniging tot bevordering der bijenteelt in nederland**

Super kunstraat

Nu ook in Nederland Verkrijgbaar

De vorige maand lieten we u de machine zien, die een brede dunne wasband maakt van bijenwas, die net zo zuiver is als de was die uw bijen uitzweten. Deze „was-film” passeert nu de machine, die u op de foto ziet. De eindeloze was-film wordt allereerst van prachtige diepe celindrukken voorzien en hij is dan veranderd in een eindeloze kunstraatband. Op zijn weg door de machine passeert deze kunstraatband messen, die hem in de lengte snijden. In de naar ons toegerichte zijde wordt hij in de breedte gesneden. Het zijn dan kunstraatvellen van de juiste maten geworden. Zoals u geheel aan de voorkant ziet, stapelt de machine de kunstraatvellen netjes op, twee stapels naast elkaar (drie stapels als het honingkamer-kunstraat is).

Alleen het Bijenhuis te Wageningen maakt deze superkunstraat van absoluut zuivere bijenwas. Het levert u ook alles wat u voor uw bijen nodig hebt. Vraagt u even een prijslijst aan als u die nog niet hebt?

(Ook Het Grote Bijenboek is alleen nog bij het Bijenhuis verkrijgbaar, overal elders is het uitverkocht. Iets voor 5 december?)

Voor St. Nicolaas een . . .

BOUWPAKKET SPAARKAST

De spaarkast wordt geleverd in onderdelen, geheel compleet. U kunt de onderdelen zelf in elkaar zetten. Een ideaal karwei voor de lange winteravonden. U verdient daarmee bovendien veel geld, t.w. f. 20,00 per kast, want dit bouwpakket kunnen wij U leveren voor slechts, f. 70,00 per stuk.

*Het bouwpakket
bestaat
uit:*

broedkamer met vaste bodem, broedkamer bovenbak, dak met zink bekleed, waterdichte voederbak, reisraam/separator, dekplank, 20 raampjes met afstands-blikjes, draaglijsten, scharnieren, spijkers, enz. Met behulp van dit bouwpakket en onze kunstraat-niet „super” doch „superieur” van kwaliteit - kunt U het volgende seizoen met vertrouwen tegenmoet zien.

Verras de imker in Uw gezin met dit ideaal bouwpakket Spaarkast.

N.V. HONINGZEMERIJ „HET ZUIDEN”

BOXTEL - TELEFOON 04106 - 2306 - POSTBUS 2

BIJENTEELT

Maandblad van de Bijenhoudersbond van de L.L.T.B., de Bijenhoudersbond van de N.C.B., de Imkersbond van de A.B.T.B. en de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland.

*

Redactie:

P. A. M. van Dongen, Ravelijn 4, Steenberg, en R. P. Groenveld, Bijenhuis, Wageningen (eindredacteur).

*

Redactiecommissie:

W. Assink, Enschede; J. Beyer, Heerlen; P. L. Lammers, Oss en H. G. Maagendans, Arnhem.

*

Adviseur:

De rijksbijenteeltconsulent.

*

Advertenties en Speurbijltjes:

N.V. van Mastrigt en Verhoeven, Oude Kraan 16, Arnhem.

*

Verschijndag:

De eerste woensdag van de maand.

*

Inzending kopij:

Vóór de 10e der maand.

Nieuwe leden,
adreswijzigingen,
abonnementen,
bestuurszaken, enz.:

Voor de A.B.T.B.:
Imkersbond A.B.T.B.,
Postbus 129, Arnhem.

Voor de L.L.T.B.:
Bijenhoudersbond L.L.T.B.,
Klompstraat 21, Heerlen.

Voor de N.C.B.:
Bijenhoudersbond N.C.B.,
Spoorlaan 50, Tilburg.

Voor de Vereniging tot
Bevordering der Bijenteelt:
Bijenhuis, Wageningen.

Rijksvoorschriften

voor de subsidiëring van Land- en Tuinbouw cursussen

In de „Rijksvoorschriften voor de subsidiëring van Land- en Tuinbouw cursussen voor het cursusjaar 1966-1967” zijn ook de cursussen bijenteelt opgenomen.

Vergeleken bij voorgaande jaren zijn er nogal wat wijzigingen opgetreden, waarvan ik de voornaamste hieronder vermeld:

Wat de *toelatingseisen* betreft: voor de cursus voor beginners: geen toelatingseisen, dus ook niet wat betreft de leeftijd.

Voor de cursus voor gevorderden: getuigschrift van een cursus voor beginners. Voor hen, die reeds in ander verband bijenteelt-onderwijs ontvingen kan na overleg met de betrokken Inspecteur van het Landbouwonderwijs, van deze eis worden afgeweken. Hierbij denk ik b.v. aan bijenteelt-onderwijs, zoals het op sommige Lagere Land- en Tuinbouwscholen wordt gegeven of aan Tuinbouwvak scholen.

Het *minimum* aantal leerlingen bedraagt 10. Vroeger was dit 14. Voor kleine afdelingen een belangrijke wijziging!

Voor praktijklessen wordt de cursus gesplitst bij meer dan 14 deelnemers.

De cursussen voor beginners, zowel als voor gevorderden, omvatten 34 lessen (16 lessen van 2 uur + eindles c.q. examen).

De *lesgelden* voor ieder van deze cursussen bedragen f 10,-.

Volgen meer leerlingen uit één gezin dezelfde cursus, dan draagt dit cursusgeld voor één hunner het volle bedrag, voor de volgende respectievelijk de helft, het 1/3 gedeelte daarvan en zo vervolgens.

Als *lokaliteit* verdient de voorkeur een lokaal van een land-, tuin- of bosbouwschool.

Voor de praktische lessen moet een geschikte lesstand beschikbaar zijn. Bij voorkeur voor iedere leerling één bijenvolk, desnoods één bijenvolk voor twee leerlingen.

Als *leerkrachten* komen in aanmerking zij, die in het bezit zijn van het diploma of de aantekening van bijenteeltonderwijzer. Aan het eind van de cursus voor beginners wordt een *eindles* gehouden (geen examen) onder toezicht van de betrokken inspecteur van het landbouwonderwijs of diens gemachtigde.

Een getuigschrift kan worden uitgereikt.

Tot besluit van een cursus voor gevorderden wordt een *examen* afgenomen onder toezicht van de betrokken inspecteur van het landbouwonderwijs of diens gemachtigde. Aan de deelnemers, die het examen met gunstig gevolg hebben afgelegd, wordt ten bewijze daarvan een door de betrokken inspecteur van het landbouwonderwijs en door het hoofd van de cursus ondertekend diploma uitgereikt.

De Rijksbijenteeltconsulent.

Jaarverslag

van de Afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap over 1965

De verschillende organisaties van bijenhouders in Nederland, met uitzondering van de Algemene Nederlandse Imkersvereniging, hebben regelmatig contact met elkaar in de afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap.

Voor de imkers was 1965 een matig jaar. De voorjaarsdracht (fruit en koolzaad) was over het algemeen goed, maar door de natte en koude zomer was de opbrengst van de zomerdrachten op vele plaatsen gering. Ook de heidedracht was op veel plaatsen miniem. De honing bracht goede prijzen op.

De bijenvolken die voor bestuiving waren geplaatst hebben dooreengenomen goed voldaan aan de verwachtingen.

Sinds de installatie van de afdeling Bijenteelt is het overleg tussen de fruittelers en de imkers over het plaatsen van de bijenvolken belangrijk verbeterd. In 1964 kwamen nieuwe algemene voorwaarden tot stand voor het plaatsen van bijenvolken in de fruittelt.

De moderne produktiewijzen in de tuinbouw maken het gewenst dat men ook de bestuiving van de gewassen kan regelen. Bij de teelt van onder andere aardbeien en augurken worden in toenemende mate bijenvolken ingeschakeld. De sterke uitbreiding van de teelt van augurken onder glas in de omgeving van Venlo riep speciale bestuivingsmoeilijkheden op. De bijenvolken worden daar veelal in de open lucht geplaatst en kunnen door een open raam bij de augurkenbloesem in de kassen komen. Er is dan ook een aparte vergoedingsregeling gewenst, temeer omdat bij de augurken de bijenvolken enkele maanden moeten blijven.

Bij de bespreking van de bestuivingsregeling voor 1965 in de Contactcommissie voor fruit- en bijentelers kwam dan ook de wens tot uiting de commissie een bredere samenstelling te geven. Ook de meloenen-, augurken- en aardbeientelers zouden er in vertegenwoordigd moeten zijn. De betrokken afdelingen van het Landbouwschap namen deze gedachte over. De commissie is dus gewijzigd en heet thans Contactcommissie tuinbouw-bijenteelt.

Voor 1965 is de bestuivingsvergoeding voor een kastvolk geplaatst in een boomgaard vastgesteld op tenminste f 15,— (evenals voor 1964). Bij plaatsing onder minder gunstige omstandigheden is de vergoeding hoger. De vergoeding voor plaatsing van een kastvolk onder staand glas per periode van ten hoogste drie weken is weer f 35,— en voor een korfvolk f 25,—. Bij plaatsing van bijen in de open lucht bij meloenen en aardbeien onder plat glas of bij augurken onder staand glas is de vergoeding f 25,— voor een kastvolk en f 20,— voor een korfvolk, voor een periode van ten hoogste vier weken. Voor alle volgende perioden is de vergoeding voor beide soorten volken f 10,—.

Verbetering bijenwijde

Een regelmatig terugkerend onderwerp van bespreking in de afdeling Bijenteelt wordt gevormd door de drachtbronnen, de planten en gewassen die honing en stuifmeel voor de bijen leveren. Deze planten en gewassen waren in aantal al sterk verminderd door de ontginning van heidevelden en woeste gronden. Daar is thans nog de chemische onkruidbestrijding bij gekomen. Dit heeft natuurlijk nadelige gevolgen voor de omvang van de bijenhoudertij. De afdeling acht het noodzakelijk dat gestreefd wordt naar uitbreiding van de bijenweide, gezien het belang van de honingbijen voor de bestuiving van land- en tuinbouwgewassen.

De secretaris van de Bijenhoudersbond van de L.L.T.B. deed het voorstel om een lijst samen te stellen van de namen van in Nederland voorkomende struiken, heesters en planten die zich goed lenen voor landschapsverfraaiing en bovendien goede drachtbronnen zijn. Dit voorstel is door een kleine werkgroep nader uitgewerkt.

Het resultaat van deze arbeid was de fraaie brochure 'Bloemen en bijen'. Deze is toegezonden aan allen die op een of andere wijze te maken hebben met groenvoorziening en landschapsverfraaiing.

Wijziging Honingbesluit

Het Comité van Ministers kwam in het begin van het verslagjaar met aanbevelingen voor de harmonisatie in de EEG van de wetgevingen inzake de eet- en drinkwaren.

Volgens deze aanbevelingen zou het Honigbesluit (dat is gebaseerd op de Warenwet) nogal ingrijpend gewijzigd moeten worden. Er was hierover echter op geen enkele wijze overleg gepleegd met de imkers. Op voorstel van de afdeling Bijenteelt wendde het dagelijks bestuur van het Landbouwschap zich in mei schriftelijk tot de staatssecretaris van Sociale Zaken. Het verzocht in deze brief tijdig de gelegenheid te krijgen van advies te dienen over de wijzigingen van het Honigbesluit. Op dit

verzoek was aan het einde van het verslagjaar nog geen antwoord ontvangen.

Op verzoek van de afdeling Bijenteelt had inmiddels een kleine werkgroep de aanbevelingen voor de wijzigingen nader bestudeerd en wijzigingsvoorstellen geformuleerd.

Deze voorstellen zijn in juni besproken met enkele hoofdambtenaren van het ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Dit gesprek heeft alleen als resultaat gehad, dat de rijksbijenteeltconsulent ir. J. F. A. M. Mommers zal worden betrokken bij het uitwerken van nieuwe methoden van onderzoek behorende bij het Honigbesluit.

Medio oktober is het nieuwe Honigbesluit gepubliceerd (Staatsblad nr. 431). Het is per 1 januari 1966 in werking getreden.

De bovengenoemde werkgroep heeft naar aanleiding van het nieuwe Honigbesluit een schrijven gericht aan het College van Directeuren van Keuringsdiensten van Waren. In dit schrijven is er onder meer op gewezen, dat het onmogelijk is om binnen de gestelde tijdslimiet (vóór 1 januari 1966) de verpakkingen in overeenstemming te

brengen met de nieuwe voorschriften inzake benaming en aanduiding.

Voorts is opgemerkt, dat ook bij een normale behandeling van de honig de diastatische fermenten worden beschadigd. Volgens artikel 3 van het besluit zou ook deze honig toch moeten worden aangeduid als 'verhitte honig'. In artikel 8 van het besluit wordt daarentegen gezegd, dat 'diastatische fermenten aanwezig moeten zijn, tenzij de waar is aangeduid als verhitte honig'. De werkgroep heeft in zijn schrijven aan het College van Directeuren verzocht de honig in dit opzicht te willen beoordelen volgens de tekst van artikel 8 en niet volgens die van artikel 3. Voorts heeft de werkgroep erop gewezen, dat in bladhonig normaal meer schimmels voorkomen dan in andere honigsoorten. Voor deze honig is dus een bijzonder ruime interpretatie gewenst van de bepaling in artikel 8 van het besluit, dat de waar vrij moet zijn van schimmels.

Vervolgens heeft de werkgroep erop gewezen, dat de nieuwe normen voor het vochtgehalte zo hoog zijn gesteld, dat voldoende rijp geslingerde heidehoning en zeeasterhoning in de meeste jaren niet aan deze normen zal kunnen voldoen.

Ervaringen uit een imkersloopbaan

Er zijn talrijke boeken geschreven over het leven der bijen en de techniek van de bijenteelt. Enkele ervan heb ik in het begin van het jaar opgenoemd en verscheidene heb ik thans nog in mijn bezit. Ook heb ik enige jaren buitenlandse bijentijdschriften gelezen. Hiervan is het Maandblad van de Duitse Imkersbond met een wetenschappelijke bijlage iedere 3 maanden mij het beste bevallen.

De manier van bijenhouden in Duitsland bevalt me echter niet, omdat ik het kastensysteem met achterbehandeling niet gemakkelijk en ook onverstandig vind, want men kan in kasten met achterbehandeling verschillende ingrepen niet uitvoeren. Als voorbeeld noem ik het vergroten van de bijenkast door er, zoals wij dit in Nederland kennen, een broedbak of honingzolder bovenop te zetten. Ook de Amerikaanse bijenteelt, waar bijvoorbeeld de schrijver De Roever nog al mee wegliep en als ik me niet vergis Schotman ook wel een beetje en dat voornamelijk om de grotere kasten met grotere ramen, is voor onze Nederlandse toestanden geen voorbeeld. Wij hier zijn grotendeels amateurs, in Amerika is de bijenteelt een bestaansbron. Ik behoef u niet uit te leggen, waarom dat zo is, maar wil toch opnoemen: het verschil in klimaat, de veel grotere drachtgebieden en de mogelijkheid in enkele grote delen van Amerika de bijen door te telen in de maanden, dat de noordelijker liggende

gebieden volop in sneeuw en ijs zitten. De bijen, die daar in de winter doorgeteeld worden, kunnen in het voorjaar aan de imkers in de koudere streken worden verkocht als z.g. package-bees in de geest van de verkoop van korfzwermen bij ons in vroegere jaren.

Wij kunnen volgens mij Amerika niet nadoen, niet wat betreft de verzending van bijen en ook niet met de grotere kasten en stapelkasten. Voor gebruik van de grotere kasten en stapelkasten missen we twee belangrijke voorwaarden: 1. een constant klimaat met langdurige zomertemperaturen en 2. de er voor nodige drachtomstandigheden.

Grotere kasten en stapelkasten

Ik heb in de vijftiger jaren een paar kasten laten maken met 36 ramen, een soort enkelwandige simplexkasten met 2 broedbakken en 1 honingzolder, iedere bak met 12 ramen. Als het goed weer was in het voorjaar, vooral in maart en april,

was het geen kunst om met een vruchtbare koningin van eigen Krainerstam zo'n kast vol bijen te krijgen, maar meestal was het dan al gauw tijd om kunstzwermen te maken en daar met deze kasten niet kon worden gereisd heb ik er betrekkelijk weinig honing uitgeoogst. In slechtere jaren bleven meestal een paar kantramen onbezet, vooral in de bovenste bak en soms ook de onderste helft van de benedenste ramen. Mijn conclusie is dan ook geweest er niet mee door te gaan. Wanneer men sterke volken heeft in het voorjaar kan men voor of tijdens de drachten er altijd wel een derde broedbak of honingzolder opzetten zonder af te wijken van de hier nu eenmaal gebruikelijke kast- en raammaten.

Over het gebruik van stapelkastenmethodes, al of niet volgens Père Dugat, ben ik evenmin enthousiast, tenzij het gebeurt met niet meer dan 3 bakken van Simplex- of Spaarkastformaat. Meer dan één koningin in een volk heb ik nooit kunnen houden, wanneer er geen afscheiding tussen de volken was geplaatst, b.v. een Snelgrovebord.

De bijenstal

Toen ik imker werd was de overgang van de korventeelt naar de kastenteelt reeds een flink eind gevorderd. Toch waren er nog vrij veel korf-imkers. Ze hadden meestal wel enkele meestal zelf vervaardigde kasten, maar de bedrijfswijze voor korven en kasten was op die bijenstanden praktisch gelijk. Zo is het dus niet te verwonderen, dat ook ik evenveel korven als kasten bezat en daarnaast nog enkele boogkorven. Ik vraag me af, of die nu nog bestaan. Ik heb ze zelf jarenlang niet op een bijenstand aangetroffen. Een zeer bekende imker uit die jaren was de heer Beil uit Dinxperlo. Behalve veel boogkorven bezat hij ook de zogenaamde Beil's reiskasten en was uitgever van een bijenmaandschrift: „De praktische imker”, waaraan naar ik meen ook de heer Joustra medewerkte. De boogkorven hebben het af moeten leggen tegen de veel betere houten simplexkast. Degenen, die met boogkorven hebben gewerkt, weten wat een geklieder met honing en bijen het werd, als de imker een boogkorf na moest kijken, die door het gewicht van bijen, broed en honing, of door ouderdom, enige verzakking had gekregen, waardoor de boograampjes niet meer goed in de korf pasten. Bij mij heeft de boogkorventeelt dan ook niet lang geduurd. De gewone strokorf met vaste bouw heb ik nog wel een aantal jaren gehouden. We meenden die korven niet te kunnen missen, omdat ze bijenzwermen leverden en later z.g. naakte volken, waarmee de kastvolken konden worden versterkt. Naakte volken kon men nog jarenlang in de herfst kopen van korf-imkers. Het waren de bijen, die overbleven (meestal met koningin), wanneer men de korfvolken afsalpeterde, om de korven te kunnen uitbreken om raathoning of pershoning te verkrijgen. Afzwavelen was reeds jaren

voor de tweede wereldoorlog geen gewoonte meer. Wel werden nog enkele jaren na deze oorlog naakte volken te koop aangeboden.

Wie in de jaren tussen 1920 en 1930 bijenhouder was, had meestal een korvenstal, dat wil zeggen een lage bijenstal met twee rijen korven boven elkaar. Ook de kasten werden daar dan ingeplaatst. Aangezien deze bijenstanden van achteren niet geopend konden worden moest men bij het nazien van de bijenvolken vóór de stand werken. Hier en daar op het platteland vindt men nog zulke bijenstallen.

Het steeds in de vlucht van de uitvliegende en terugkerende bijen staan veroorzaakte natuurlijk veel stagnatie in de bijenvolken, maar ook irritatie en dus veel bijensteken. Daarom kwamen er steeds meer bijenstallen met een hoger dak en een deur opzij, zodat de imker achter de kasten kon staan om de volken te behandelen. Het behoeft geen betoog, dat een dergelijke bijenstal plezieriger was voor de imker (minder steken) en voor de bijen. Toch hadden de meeste bijenstallen nog twee verdiepingen, zodat men voor behandeling van de bovenste kasten een trapje nodig had. Tot 1955 heb ik nog dergelijke bijenstanden gehad. Daarna ben ik begonnen met de kasten te plaatsen op een enigszins verhoogde stand zonder overdekking, of hier en daar vrij in de tuin. Het plaatsen van kunstzwermen, die later af moesten vliegen of met het hoofdvolk verenigd worden, levert bij een vrije opstelling geen moeilijkheden op, want de zesramers kunnen naast het hoofdvolk of op enige meters ervoor worden geplaatst. Plaatsing naast de hoofdvolken is gemakkelijker, want dan behoeft men het kleinere volk maar van bijvoorbeeld links van het hoofdvolk naar rechts ervan te verplaatsen om het hoofdvolk te versterken met vliegbijs van het kleinere kastje. Als curiositeit wil ik hier nog vermelden, dat in mijn omgeving een imker woont, die een voormalig kippenhok als bijenstand gebruikt. De bijenvolken staan in het hok aan de kant van de ramen en vóór iedere kast is een opening gemaakt met een vliegplankje. Aangezien de ramen open kunnen en ook nog een vrij grote deur in het hok is, zal de temperatuur in de zomer nog wel wat meevallen. De opvliegende bijen bij het nazien der volken zullen wel door de open ramen verdwijnen.

Als er voldoende beschutting is tegen harde wind, dus in een beschutte tuin, vind ik de vrije opstelling van de bijenkasten het gemakkelijkst. Het levert wel wat meer onderhoud op van de kasten en als men kwade bijen heeft natuurlijk meer steken, maar daar staat tegenover minder aanschaffingskosten en onderhoud van de bijenstal en gemakkelijker werken, wat betreft verenigen, afvliegen van kleine kasten en verplaatsen der volken. De beste stand is met het vlieggat naar het zuidoosten, maar dat is geen dwingende wet. Ik heb bijenvolken gehad die tegen een oostmuur stonden

en het uitstekend deden. Uitvliegen naar 't noorden of westen vind ik ongeschikt, vooral in de kuststreek, met het oog op de heersende winden.

Het gebruik van koninginneroosters

Een koninginnerooster kan een nuttig hulpmiddel zijn. Het plaatsen van een rooster kan echter ook nadelige gevolgen hebben.

Vroeger gebruikte men graag een koninginnerooster bij de z.g. omhangmethode. Het bijenvolk moet daarbij over twee broedbakken beschikken. Als er dus nog geen tweede broedbak is, zal men die moeten geven, zodra de reeds beschikbare broedbak vol is. De koningin wordt dan met het raam, waarop ze zit, in de onderste bak gehangen met verder lege broedramen. Op de onderste bak legt men de rooster en daarboven de broedbak met bijen, broed en één leeg raam. Het op deze wijze gebruiken van een koninginnerooster heeft vaak nadelige gevolgen: 1. het volk boven de rooster voelt zich moerloos, zet redcellen aan en als de imker er niet op verdacht is, of geen controle kan uitoefenen b.v. op reisvolken, dan zwermt het volk, zodra de redcellen verzegeld zijn, dat kan dus ongeveer de tiende dag zijn na het omhangen, 2. het weer en daardoor de dracht zijn na het omhangen niet gunstig. Het gevolg kan zijn, dat de koningin met een zielig beetje bijen in de onderste bak zit en niet verder gaat met leggen en de bovenbak niet gevuld wordt met honing, waarom het begonnen was. Wie eenmaal op die manier zwermen is kwijtgeraakt, zal de koninginnerooster niet meer zo gebruiken. Het kan goed gaan, maar in ons klimaat gaat het vaak mis. Wil men toch twee broedbakken gebruiken en dat kan nuttig of nodig zijn, laat dan de koningin zelf naar beneden gaan en dat doet ze wel als de bovenste bak vol is met broed en voedsel. Als dan een goede dracht invalt, kan men de rooster leggen, maar moet ook dan nog na 10 dagen het volk controleren op redcellen en die, indien aanwezig, wegsnijden.

Voor omhangen heb ik praktisch nooit een rooster gebruikt. Wel kan men een rooster leggen tussen broedbak en een lege honingzolder. De eventueel gehaalde honing kan dan boven de koninginnerooster worden opgeborgen en blijft vrij van broed en ook van voedersuiker, die toch nog dikwijls in reeds boven beschreven broedkamers aanwezig is. Een rooster kan prachtig gebruikt worden om een leeggeveegde bak met werksterbroed (althans geen uitlopend darrenbroed) erop te zetten. Men kan uit zo'n broedbak volkomen darrenvrije vullingen voor bevruchtungskastjes halen. Tegenovergesteld is de behandeling, wanneer we darrenbroed boven een rooster hangen en dat uit laten lopen. De darren kunnen niet weg en we kunnen die darren voor we ze loslaten merken met verf om voor de kunstmatige inseminatie darren te hebben van een bekende koningin. Stukjes rooster kunnen gebruikt worden om kasten af te sluiten, waaruit de darren

niet aan de bevruchting mogen deelnemen, of om koninginnen het uitvliegen op een bepaalde tijd te beletten, soms om in een kweekvolk de koninginnen tegelijk geboorteterijp te hebben.

Sommige imkers gebruiken een draadrooster. De uitgeponste plaatrooster lijkt mij veiliger en degeelijker.

Bijensteken en bijengif

Sommige bijenvolken kunnen ontzettend erg steeklustig zijn van nature. Zo erg, dat men ze eigenlijk niet kan aanhouden. Ik ben verschillende keren uitgenodigd bij imkers te komen, omdat ze last hadden, en natuurlijk hun burens ook, van steeklustige bijen. Dikwijls is het voor een deel de schuld van de imker, doordat hij de bijen verkeerd behandelt, vooral tijdens het slingeren bijvoorbeeld. Wie veilig wil zijn bij het afnemen van de honing, kan daarbij voorzorgsmaatregelen treffen, die het

Filmvertoningen

Verenigingen van bijenhouders, die in de komende winter een lezing met filmvertoningen willen organiseren, kunnen hiervoor een aanvraag richten aan de Rijksbijenteeltconsulent, Bredaseweg 304, Tilburg. Men dient er echter, alleen voor onderstaande gebieden, rekening mee te houden, dat buiten de genoemde perioden slechts in buitengewone omstandigheden een filmvertoning gegeven kan worden.

Oost en Midden Brabant - december 1966 en maart 1967.

Zuid-Limburg - november 1966 en februari 1967. Noord-Limburg - januari 1967.

steken tot een minimum beperken, bijvoorbeeld door gebruik te maken van een tussen broedbak en honingkamer gelegd bord met een bijenuitlaat naar beneden. Als dat daags van te voren gebeurt, is de honingzolder de volgende dag volkomen bijenvrij. Een tweede middel om een honingzolder snel bijenvrij te maken is gebruik van een dathepijp, gevuld met rooktabak, waardoor een mespunt kalisalpete is geroerd. Door de rook hiervan van voor naar achter tussen de raten te blazen verdwijnen de bijen naar beneden. Hierbij dient niet een straat vergeten te worden.

Wie meer over bijensteken en bijengif wil weten, leze het laatste hoofdstuk van de heer Schotman's boek: „Het stapelkastensysteem als grondslag voor een productieve bijenteelt”.

Ik heb nog maar éénmaal gezien, dat een imker bewusteloos neerviel na één bijensteek. Komt zo iets voor, dan waarschuwe men zo spoedig mogelijk een dokter.

UIT DE JAAGKIEPS

Een asyl voor koninginnen

In Duitsland heeft men nog een grote verscheidenheid in bijenkasten. In de laatste tijd wordt er propaganda gemaakt voor een grote kast.

M. Schnidt in Wurtemberg heeft een boek uitgegeven: *Das Groszvolk, seine Bedeutung und Verwendung in der praktische Imkerei*.

Dezelfde „Groszimker“ heeft in de *Westfälische Bienenzeitung* 1966/9 een advertentie over het overwinteren van overvloedige moeren, die men in het najaar overhoudt bij verenigen van volken, enz. Hij zegt dat men tot 30 koninginnen in een „Groszvolk“ kan overwinteren. Na jarenlang zoeken is het hem gelukt een systeem te vinden waarbij hij niet alleen koninginnen voor eigen gebruik, maar ook die van collega's kan overwinteren. De overwintering is alleen mogelijk bij een daarvoor ingerichte groot-imker.

Schrijver verplicht zich de hem toevertrouwde koninginnen op aanvraag levend en gezond terug te zenden. Bij eventuele mislukkingen levert hij een goede koningin van zich zelf. Zijn bedrijf staat voortdurend onder toezicht van een ziektespecialist.

Bovendien wordt de inwintering zo uitgevoerd dat geen ziekte van koningin op koningin kan overgaan, alsmede, die van werkbijen op de koningin. Voorlopig kan de schrijver tot 20 koninginnen van één imker onderbrengen. Hij vraagt 8.50 DM per koningin, te voldoen bij de teruglevering.

De koninginnen moeten gemerkt zijn, het liefst met een nummerplaatje. Indien men dat niet zelf kan doen zal de schrijver dit doen tegen betaling van 0.50 DM.

De koningin moet in een verzendkooitje met 20 werkbijen franco worden toegezonden, het kooitje moet voorzien zijn van suikerdeeg. Een gezondheidsattest moet worden meegezonden.

De aanvoer der koninginnen moet tussen 1 en 30 september plaatsvinden.

Zijn bijen bacterievrij?

Die Biene 1965/7 neemt uit de Frankfurter Allgemeine Zeitung het volgende over:

Volgens de Franse professor R. Chauvin heeft een bijenvolk een hygiëne welke die van een modern ziekenhuis verre overtreft.

In medische kringen begint men wat wanhopig te worden over de bestrijding van ziekteverwekkers, daar deze steeds meer resistent worden tegen de

gebruikte middelen, zodat de doses hiervan ver-groot moeten worden, maar ook hier zijn grenzen. Een ontdekking van genoemde professor en zijn medewerker dr. Lavie doen hopen dat deze angst ongegrond is.

Zoals bekend hebben vliegen en andere insecten veel bacteriën enz. aan hun poten en nu wilden deze geleerden nagaan of dat ook bij bijen het geval is, maar zij vonden hier absoluut niets, ofschoon bekend is dat zij onderweg met vele bacteriën in aanraking komen. Dr. Lavie streek daarom met een platina-draad het haarkleed en lichaamsdelen van bijen af, maar vond hier niets. Het gelukte de professor het bewijs te leveren dat het lichaam der bijen met een anti-bioticum is bedekt dat alle bacteriën, waarmee het insect in aanraking komt, doodt.

Met een ander anti-bioticum overtrekken de bijen hun raten, een derde soort wordt aan het stuifmeel toegevoegd; een vierde soort gaat in het koninklijk voedsel; een vijfde wordt aan de honing toegevoegd en ten slotte een zesde soort aan het propolis.

Dit laatste werkt zeer sterk en voorkomt o.a. de groei van schimmels en het ontkiemen van zaden. Deze anti-biotica zijn dus de oorzaak dat een bijenwoning niet tot een uit bacteriën bestaande mesthoop wordt of dat er planten overvloedig gaan groeien.

Opgemerkt wordt dat de wetenschap nog niets weet van de wijze waarop de bijen aan de anti-biotica komen en hoe het te verklaren is dat zij steeds het juiste medicament op de juiste plaats gebruiken.

Het bijenjaar 1866 (vervolg)

Uit de nagelaten aantekeningen van mr. G. J. Kronenberg (1816—1913).

(Op 13 september werden 36 korven van de heide teruggehaald; zij waren niet zwaar en wogen van 12 tot 42 pond).

Het was een toer om de korven schoon en droog te krijgen omdat van 1 september tot 21 september alle dagen nat en regen was. De maand September was zoo nat als bij menschen geheugen niet geweest was. Zoodat het hiet letterlijk verregende en de boekweit groen aan de garven stond. Gelukkig dat in 't laatst van sept. het weer droog werd, helaas te laat voor de bijen.

(Dan geeft onze imker een staatje, waarin hij het gewicht van 8 korven op 6 dagen van 16 juli tot 13 september aangeeft, op 27 augustus waren de meeste hiervan iets zwaarder, de beste 6 pond, maar op 13 september waren de korven lichter dan op 16 juli).

Hieruit kan men zien dat in de voornaamste boekweitijd in de tuin niets gewonnen is. Daarentegen het meest in het laatst van aug. toen wij een dag of tien bijzonder mooi weer — zomerweer — hadden.

In Uchelen, waar wij de bijen voor het eerst bij Ploeg hadden gebracht, liep het ook wonderlijk. In 't begin van Augs er heen gaande bevonden wij dat zij, naar het mooi weer was geweest, zig goed gehouden hadden en hadden wij ook plan te jagen als we nog een dag of 8 goed weer hadden. Maar het weer sloeg om en wij kregen een dag of tien niets. In 't laatst van Augs ging het 8 dagen zo hard als het kon en toen wij er op 1 Sept weer waren wonnen zij van geweld, daarop spraken wij af om ze nog te jagen. Maar de volgende dag begon het te regenen en het regende alle dag door en werd koud en guur, zoodat wij ze den 13den Sept weerom haalden, nat en wel. (In 1866 werden opgezet 14 korven van 24 tot 40 pond en een Dzierzon van 41 pond)
Rekening over 1866:

Ontvangst

1 Oct. voor 139 p. honig à 20 ct.	f 27.80
24 p 4 once reute à 37 ct	„ 8.171½
121 p. Tafelhonig à 20 ct.	„ 24.20
	f 60.171½
af uitgaaf	„ 11.15
zuivere opbrengst	f 49.021½

Uitgaaf

April voor ½ p. touw	f 0.40
10 July reis Albert naar Uchelen	„ 0.80
11 Juli Tol en vertering	„ 1.30
Augs 4 korven	„ 3.00
11 Sept. Tol en vertering	„ 1.85
Oct. Albert 2 nachten	„ 2.00
13 Sept Stageld voor 36 korven	„ 1.80
	f 11.15
Balance van de Bijen met toebehoor op 1 January 1867.	
55 korven à 50 ct.	f 27.50
3 Dzierzons à f 1	„ 3.00
Honig in de 25 honigkorven in ieder 4 p à 20 ct	„ 20.00
Honing in de 15 opzetters 256 à 20 ct.	„ 51.20
Voerhonig ongeveer 80 p à 20 ct	„ 16.00
Doeken ongeveer 30 à 20 ct	„ 3.00
Schepkorven enz.	„ 3.00
	f 123.70

(Wij klagen veel over het weer en men wil dat o.a. ook toeschrijven aan de radioactieve stoffen. Maar -bij het lezen van de aantekeningen was het voor 100 jaar niet veel beter).

Diefstal van bijenvolken bestraft

In mei 1965 werden van een Duitse imker, die met zijn volken op een dracht in een acaciabos stond, 5 bijenvolken in Hohemheimerkasten gestolen.

Door flink naspeuren gelukte het de bestolene in

samenwerking met de politie, de dader te vinden. In december stond deze terecht, op zijn stand waren nog 3 kasten gevonden, van de beide andere geen spoor te vinden. De dader had in de loop van 1965 de eigenaar reeds vergoeding gegeven ten bedrage van 1500 DM.

De dief werd veroordeeld tot een boete van 600 DM of 40 dagen hechtenis en intrekking van zijn rijbewijs voor 6 maanden (hij had zijn vrachtauto bij de diefstal gebruikt) en betaling der gerechtskosten.

In zijn eis voerde de rechter aan dat de dader als imker moest weten welke schade hij aan een collega had toegebracht, temeer daar het om nieuwe kasten ging. Bij herhaling zou de rechter de auto verbeurd verklaren.

(Südwestdeutsche Imker 1966/2).

In het einde van de XIVe eeuw had men in Frankrijk andere straffen.

Zo kreeg men man die een bijenvolk gestolen had een boete van 60 sous (stuivers) en moest hij met een korf om zijn hals een ronde om de stad maken. Kon hij de boete niet betalen dan moest in plaats van de ledige korf, een korf met bijen worden rondgedragen. (Gazette Apicole 1966/3).

Vreemd patent

In 1870 vroeg een Amerikaans imker, boos door het verlies van honing door de wasmot, een patent aan voor een gecombineerde bijenkast en hoenderrek.

Hij had opgemerkt dat de wasmot des nachts actief was en de bijen overdag. Zijn wens was een apparaat dat de bijen overdag vrij liet, maar des nachts de wasmot verhinderde naar binnen te gaan. Dit wist hij vernuftig te bewerken door een combinatie van kippenzit (roest) en sluiting van het vlieggat. Hij zeide dat de bijen binnen waren voor dat de duisternis viel en dan gingen de kippen op stok; door hun gewicht werden de vlieggaten automatisch gesloten en als de kippen de volgende morgen weer vroeg uitgingen, kwamen de vlieggaten weer vrij.

Hij kreeg zijn patent. (Gleanings 1966/2).

Varia

In 1965 werden in Engeland met toestemming van de regering ongeveer 5.000 koninginnen ingevoerd en wel 3.000 uit Italië, ± 800 uit de V.S. en meer dan 650 uit Israël, ongeveer 240 uit Australië en 24 uit Frankrijk.

Voor de bijen moest een gezondheidsattest zijn bijgevoegd. (B.B.J. 1966 13/8).

De imkersbond in Westfalen heft jaarlijks een contributie van 7.45 DM, waarbij nog 0.39 DM per volk komt. Hierin is niet een vakblad begrepen, waarvoor men jaarlijks 8.40 DM betaalt (1 DM is ongeveer 90 cent). (Westdeutsche Imker 1965/12).

Jekave.

Raat- en

Materiaalbehandeling

Nu we langzaam de „stille tijd” tegemoet gaan — we hebben immers de laatste honinggoogst van de beide binnen en de bijen dienen hun voorraad wintervoer zeker vóór 1 oktober opgeslagen te hebben — gaan we reeds denken aan het komende voorjaar.

Droog of nat?

Toch zijn er binnenshuis nog wel enkele werkzaamheden, die onze aandacht vragen. Op de eerste plaats de ratenbehandeling. Wat doen we met de uitgeslingerde heidehoningraten? Op Ambrosiushoeve worden de uitgeslingerde raten nat weggezet. Het grote voordeel is, dat men in het voorjaar, als men de volken op twee bakken zet, met deze raten een soort drijfvoeding bewerkstelligt. De bijen worden zeer actief en de broedaanzet zal zeker gestimuleerd worden. Ook heb ik de indruk, dat het eventueel in de raten aanwezige stuifmeel beter bewaard blijft en denkelijk in het voorjaar nog zijn nut zal doen. In droge raten krijgt men meestal uitdroging van het stuifmeel en de bijen hebben dan veel moeite om die verharde stuifmeelproppen te verwijderen. Dikwijls treedt ook schimmelvorming op of verteert de stuifmeelmijt het stuifmeel.

Wil men de uitgeslingerde raten droog laten likken, dan mag dat beslist niet buiten gebeuren. Men lokt dan roverij op grote schaal uit en vele raten, vooral de weinig bebroede, worden ernstig beschadigd. Hieruit volgt, dat het schoonlikken in de kast moet geschieden. Men kan als volgt te werk gaan: volk op de benedenbak, daarop dekleedje met een opening; daarop plaatst men een bovenbak en hangt daarin een zestal raten. De bijen dragen dan de honing naar beneden. Hangt men de bak helemaal vol, dan bestaat de kans, dat de aanwezige honing bijeengebracht wordt in de raten van de bovenbak.

Bewaring gedurende de winter

De grote vijand van de opgeslagen raten is de wasmot. Een goed bestrijdingsmiddel is paradichloorbenzol. Men stapelt de bakken met de raat op en plaatst een schaalje met dit middel op de bovenste lege bak. Alles goed afdekken.

De laatste jaren wordt veel gewerkt met ijsazijn. Men wil daarmee een tweeledig doel bereiken, n.l. het doden van de wasmot en bestrijding van de zo zeer gevreesde nosema. Volgens Bailey zouden de aanwezige nosema-sporen door de ijsazijn gedood worden. Een nadeel is, dat de draden door het zuur worden aangetast, waardoor men bij het

slingeren wel eens een raat uitslingert. Wil men ijsazijn gebruiken, dan plaatst men op een drietal bakken met raat een kommetje met wat ijsazijn, daarop drie bakken met raat en weer een kommetje met wat ijsazijn, daarop drie bakken met raat en weer een kommetje met ijsazijn, enz. Boven goed afdekken.

Raten sorteren

In de herfst houdt men ook de grote schoonmaak van de raten. Men zij niet te zuinig en snijdt alle raten, die mankementen vertonen, uit. Op de eerste plaats donkere, zwarte raten. Als men een raat tegen het licht houdt, moet ze nog behoorlijk doorzichtig zijn. Dan alle raten, die te veel darrencellen bevatten. Ook slecht uitgebouwde of uitgezakte kunstraat moet verwijderd worden.

Dat slecht uitgebouwd zijn is dikwijls te wijten aan een fout van de imker. Men zet de kunstraat pas in, als ze in de volken gebruikt moet worden. Doet men het te vroeg, dan krijgt men kromtrekken van de kunstraat. Om goed uitgebouwde raten te krijgen geeft men niet meer kunstraat dan die direct uitgebouwd kunnen worden. Dit houdt in, dat men kunstraat geeft tijdens een goede dracht of men zou moeten voeren. Een volk met jonge bevruchte moer — na het vegers maken — bouwt onberispelijk uit, evenals een veger, die flink gevoerd wordt.

Overig materiaal

De honingslinger, ericaborstel, ontzegelvork, enz. worden goed gezuiverd. De eventueel -aanklevende honing tast de metalen aan.

In de winter heeft men de tijd om al het materiaal aan een grondige revisie te onderwerpen.

Alle mankementen aan vliegplanken, dekplanken, binnen- en buitenbakken worden verholpen. Verveloze kasten krijgen een beurt, waarbij men het beste gebruik kan maken van buitenbijts.

Als men deze voorzorgen genomen heeft, zal men in het voorjaar niet „mis” grijpen, zal van haastwerk geen sprake zijn en gedurende het gehele komende bijenseizoen beleeft men er plezier van.

Aalst (N.Br.)

J. H. J. Evers

DE DRACHTBRONNEN VAN AMBROSIUSHOEVE

door Ir. J. Mommers.

Heliantus (zonnebloem)

Bij de zonnebloemenfamilie komen zowel éénjarige soorten voor als vaste planten. Van de éénjarige *Helianthus annuus* komen verschillende variëteiten voor. De enkelbloemige worden goed door bijen bezocht. In Oost-Europese landen, waar de zonnebloemen voor de pitten geteeld worden, en dus grote oppervlakten voorkomen, wordt veel zonnebloemhoning gewonnen. De bijen bevorderen de bestuiving, waardoor de zaadzetting toeneemt.

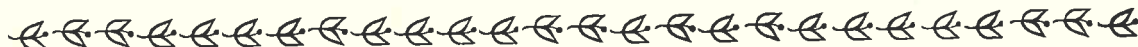
In ons land zien we meestal maar enkele exemplaren in een tuin, waardoor van een goede dracht geen sprake is, maar alle beetjes helpen. Mooie variëteiten zijn o.a. *H.a. gigantus*, zeer groot wordend en de kleiner blijvende, maar door de purperrode bloemen en donkergroene bladeren zeer fraaie *H.a. purpureus*. Van de vaste planten is *Helianthus tuberosus*, de aardpeer of Topinambour zeer bekend. Deze bloeit echter weinig.

Veel mooier is de hierboven afgebeelde *Helianthus superbis* (= *H. sparsifolius*), die in de herfst

HELIANTUS SUPERBUS

rijk bloeit met goudgele bloemen met donker hartje. Jammer dat deze soort in de winter nog wel eens verdwijnt. Ook heel mooi zijn *Helianthus laetiflorus* met geheel gele bloemen. *decapetalus* eveneens geel met donker hart en *Helianthus laetiflorus* met geheel gele bloemen.

Wij kunnen u leveren:

Alle materialen op het gebied der Moderne Bijenteelt van de beste fabrikaten tegen de laagste prijzen.

Simplexkasten, Spaarkasten, Zesramers en Koninginne-teeltkastjes, div. onderdelen voor kasten gemaakt op onze eigen timmerafd. op moderne machines.

Onze eigen kunstraatmakerij met de nieuwste walsen leveren U de fijnste kunstraat die niet is te overtreffen. Gemaakt van alleen zuivere bijenwas. Wordt door de bijen vlugger en mooier uitgebouwd dank zij de scherpe celindruk op de juiste stand en de zuiverheid.

Ook kunnen wij U leveren div. soorten extra fijne kwaliteiten bijenhoning.

Witte klaverhoning kunnen wij U leveren voor f 2,10 per kg. Verpakt in nieuwe bussen van netto 25 kg. Bus gratis. Ook mooie gele bloemenhoning hebben wij in voorraad. Voor de liefhebbers ook

de echte heide-honing. Vraagt onze speciale honing-prijslijst even aan.

Reeds diverse malen is onze honing bekroond met eerste prijzen. Ook de hoogste onderscheiding die onze vereniging kent kregen wij op de nationale honingkeuring n.l. de Ridder van Rappard prijs.

Daarom voor de fijnste kwaliteiten honing in bussen of potten slaagt U bij ons beter. En dit alles voor de laagste prijzen.

Uw garantie: U bestelt bij de grootste betrouwbare leverancier van materialen en honing. Elk produkt is het beste in zijn klasse. Uw bestelling, groot of klein, behandelen wij als een persoonlijke wens van U.

Vraagt onze gratis prijslijst van materialen of honing even aan.

Beleefd aanbevelend,

BIJENSTAND H. T. VAN DAM & ZN.

Jubbega (Fr.). Tel. 05165—382.

In Bijenteelt van februari j.l. wordt medegedeeld, dat gezuiverde karbol rode kristallen zijn, dat goede karbol een zeer donkere roodachtige vloeistof is, terwijl een verdunde oplossing van glycerine en water op een lap een groot deel der bijen uit de kast jaagt enz. enz.

Dit laatste behoeft niet juist te zijn als men maar een voldoende hoeveelheid water toevoegt, verder wordt opgemerkt, dat rode kristallen en roodachtige oplossing juist op onzuiverheid wijzen.

Voorts wordt in het stukje medegedeeld, dat fenol kresol bevat, doch in zuivere fenol mag geen kresol voorkomen.

Daar de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat de verstrekte gegevens verwarrend werken, vindt u onderstaand enkele gegevens van wat het bij de Nederlandse wet vastgesteld voorschriftenboek over zuivere fenol zegt:

„Het bevat niet minder dan 98% fenol C_6H_6O .

Het zijn kleurloze of ten hoogste lichtroze kristallen of kristal-massa.

Oplosbaarheid in water 1 dl in 12 delen. In ether, chloroform, glycerine en spiritus gemakkelijk oplosbaar, in vette oliën 1 dl in ongeveer 2 delen, in vloeibaar paraffine 1 dl in ± 100 delen”.

CARBOL

Daarnaast vermeldt genoemd voorschriftenboek over vloeibare fenol:

„Het is door toevoegen van water vervloeide fenol, het bevat 82-86,5% fenol en wordt bereid door 100 delen fenol met 20 delen water te mengen. Het is een heldere kleurloze tot rose gekleurde vloeistof.”

De vloeibare karbol wordt vervaardigd, door de kristallen op een *waterbad* te verwarmen tot

deze zijn gesmolten, waarna de hiervorengenoemde hoeveelheid gedistilleerd water wordt toegevoegd.

Hierbij wordt opgemerkt, dat men uiterst voorzichtig met onverdunde fenol dient om te gaan.

Komt fenol onverdund op de huid, dan veroorzaakt het moeilijke te genezen brandwonden.

Wanneer men niet de door Wageningen e.d. in de handel gebrachte oplossing van fenol gebruikt, is het het eenvoudigste vloeibare zuivere fenol, die bij iedere apotheker of drogist is te bekomen, aanschaff.

Voor een goede oplossing dient men dit dus te verdunnen b.v. met een zodanige hoeveelheid zuiver water (ruim 12 delen) tot — dat een heldere oplossing is verkregen.

Meppel.

J. Hartkamp.

★ ★ WAARSCHUWING ★ ★

Op 12 oktober kwam een enthousiast imker het kantoor van uw eindredacteur binnen.

Hij had zijn volken na het afvoeren voor de winter nagekeken. Ze hadden zoveel broed als hij in zijn veertigjarige imkersloopbaan in deze tijd van het jaar nog niet had meegemaakt. Een deel van het toegediende wintervoer hadden ze omgezet in broed en dat is niet zo'n klein beetje, want de beste volken hadden op genoemde datum nog broed in 7 ramen. Hij zei: „De meeste volken zullen wel minder voer hebben dan de imkers denken. In het voorjaar, als de broedaanzet begint, teren deze grote volken hun voorraad snel in en als de imkers wach-

ten met het inspecteren van deze volken tot april zijn ze ten dode opgeschreven.”

Wij danken onze collega voor zijn waarschuwing. En we raden alle imkers aan de voedselpositie van hun volken nauwkeurig in het oog te houden.

Onze vroegere rijksbijenteeltconsulent dr. Minderhoud zei dikwijls: Maart is de maand, waarin de meeste volken van hongers sterven.

Door de zorgvuldigheid van onze collega zijn we nu alvast gewaarschuwd dat volgend jaar de kans daarop nog véél groter is dan andere jaren.

vragen rubriek

Opgesloten koningin en zwermplannen

De heer R. M. R. te W. heeft wel eens ervaren dat een in een honingkamer opgesloten koningin geen eitjes legt.

Hij vraagt verder hoe het met de zwermplannen gaat als men de koningin door middel van een moerrooster in de honingkamer opsluit.

Antwoord:

Het is heel normaal dat een koningin, die boven een moerrooster opgesloten zit, eitjes legt. Zelfs als de ruimte veel kleiner is, b.v. slechts één raam, zal ze doorgaan met eitjes leggen.

Een oude koningin, die boven het rooster zit kan natuurlijk niet uitvliegen om te zwermen. De zwermplannen gaan echter

wel door en als er jonge koninginnen komen is de kans aanwezig dat er daarvan één of meer wel door het moerrooster kunnen en toch een zwerm afkomt.

Eten slakken honing?

De heer M. W. te E. had op 24 juli een volk met flink wat lindehoning in de honingkamer maar een week later zat er geen honing meer in. Wel vond hij een twaalf centimeter lange slak. Hij vraagt of een slak in een week tijd een honingkamer leeg kan eten. Het buurvolk nam in dezelfde week nog in gewicht toe.

Antwoord:

Ik heb nog nooit gezien dat slakken honing eten. Ze zitten wel vaak op de bodemplank van bijenkasten, maar doen daar geen schade.

Vermoedelijk is uw kast leeggeroofd door het andere volk, dat daardoor ook een grotere honingvoorraad kreeg.

Volk met bultbroed

De heer G. J. D. te W. heeft een moerloos volk met bult-

broed. Hij vraagt eind augustus hoe hij dit volk nog kan redden.

Antwoord:

Het redden van een volk met bultbroed is meestal erg moeilijk. Als u een bevruchte koningin kunt krijgen, kunt u proberen deze aan het vlieggat te laten inlopen. Eerst wat rook in het vlieggat blazen, de koningin er bij zetten en wat rook nageven.

U moet zich er eerst wel van vergewissen dat er geen darrenbroedige koningin in het volk is. Men raadt ook wel aan de bijen eerst van de raten af te schudden, een eindje van de kast en men veronderstelt dat de eierleggende werkbijen niet kunnen vliegen en niet in de kast terugkeren.

Dit laatste is niet juist, maar misschien helpt het verstoren van het volk in dit geval wel mee, dat ze makkelijker een nieuwe koningin aannemen.

Overigens is het misschien toch maar beter het volk te verenigen met een van de andere volken.

Een krant ertussen leggen is op deze tijd van het jaar wel gewenst.

Meneer de Redakteur, ik heb een moeilijk probleem. Ik bezit namelijk 5 kasten met meer of minder volk er in en zou er graag één van maken. In uw geëerd blad wordt herhaaldelijk beweerd, dat men beter één sterk volk, dan vijf zwakke kan bezitten. (meer honing, minder werk enz.)

Nu heb ik meerdere malen volken verenigd volgens de krantenmethode, maar de omstandigheden zijn deze keer zo ingewikkeld, dat ik graag uw goede raad ontvang, of zelfs van uw deskundige lezers. Om het geheel duidelijk voor te kunnen stellen heb ik van mijn stand een eenvoudig tekeningetje gemaakt.

De kasten zijn genummerd van 1 t/m 5. De letters op de kasten hebben niet veel te betekenen, maar zijn er door de vroegere eigenaren op gezet en ik heb ze uit een zekere piëteit nooit kunnen verwijderen. (Wat flauw hè). Maar ik ben nou

eenmaal zo! (T.B. heeft niets met ziekte te maken hoor!) Na vereniging wil ik een nieuwe kast kopen. De oude gaan mogelijk (als ze ze daar willen hebben) naar het museum (ze zijn 40 tot 70 jaar oud.) Om u te informeren het volgende:

Kast 1 is het grootste volk met honingkamer. (Ik weet niet precies wat er in zit.) Het volk is niet kwaad, maar temperamentvol.

Bij rustige behandeling kun je er alles mee doen. De laatste tijd heeft het flink gehaald (ik weet niet waarvan, want dracht was er eigenlijk niet zoveel). De koningin is prima. Ze is afkomstig van een wat steeklustige stam, donker van kleur en iets blauwachtig over zich.

Kast 2, 3 en 4 hebben zachtvaardige bijen en eveneens beste koninginnen hoewel die van 4 ook van steeklustige afkomst is. Vóór vereniging moet kast

3 nagezien worden op mijtziekte. Ik zou niet graag de hele omgeving besmetten (heeft lang in Limburg gestaan). Deze drie volken halen uitstekend, weer of geen weer. Ze hebben één gezamenlijke honingkamer. Dat is nu de grote moeilijkheid meneer de redakteur. Ik weet niet hoe ik het hele geval omgehangen krijg.

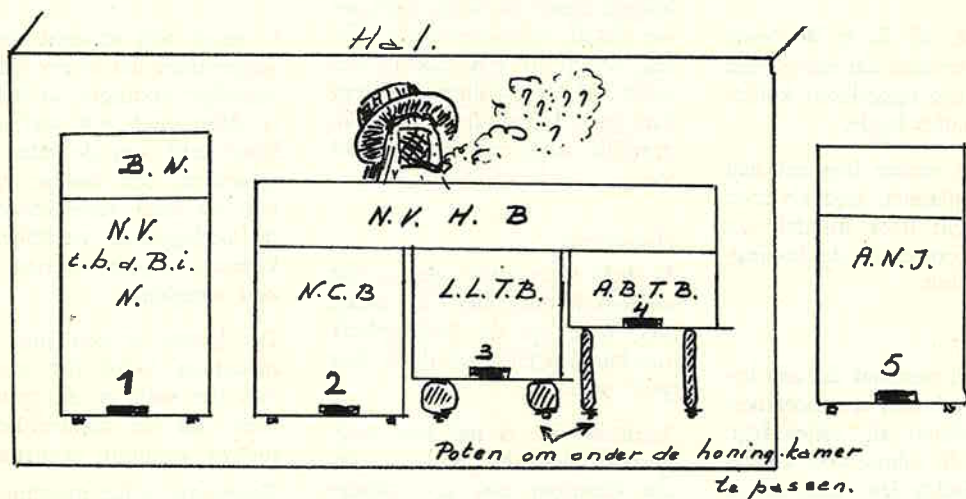
Kast 5 staat buiten de hal. Ze was erg steeklustig, maar de laatste tijd gaat het beter. (Misschien door de Nieuwe Koningin, die ze pas heeft). Bij vereniging ben ik bang, dat het vechten wordt. Desnoods laat ik die buiten staan, maar liever niet. U zult het niet gemakkelijk hebben meneer de

redakteur met mijn probleem. Als echter uw lezers een afdoend antwoord hebben, heb ik voor het beste antwoord f 10,— over.

Bij voorbaat dank.

P.S. Hoewel ik die letters op die kasten wat antiek vind wilde ik toch op mijn nieuwe enkele letters aanbrengen.

Ik ben dat zo gewend. Ik had gedacht: N.A.N.I. Dat betekent: Nog Algemener N...I... Pam.

Darren

Verzamelpaatsen

II

Het belangrijkste van zijn waarnemingen is het volgende:

Sedert 1910 duiken in de imkervakbladen berichten op over darrenverzamelplaatsen (v. Butteler-Reepen 1923, Müller 1950, Ruh-Bolle 1960). Op deze plaatsen hoort men op windstille zomerdagen een luid zoemen als van een zwerm.

Meestal is deze toon slechts te horen, maar niets te zien. Bij gelegenheid komen de dieren echter zo laag, dat ze als darren te herkennen zijn of er vertonen zich darrenkogels (vermoedelijk rond een koningin) die zich zeer snel voortbewegen.

De eerste, die dat merkwaardig verschijnsel onderzocht was Jean-Prost (1958-1961). Hij vond in de loop der tijd meerdere van zulke plaatsen, vooral in Zuid-Frankrijk, (Côte d'Azur, Basses Alpes, Masif Central) die hij in achtereenvolgende jaren waarnemen kon.

a. De darren verschijnen op deze „place de rassemblement des mâles” onafhankelijk van de koningin. Overeenkomstig de vroeger aanvangende vliegtijd, verschijnen de darren tegen 13.00 uur, de koninginnen echter eerst tegen 14.00 uur op deze plaatsen.

b. De darren zoeken jaar op jaar dezelfde plaatsen op. Jean-Prost heeft enige van zijn plaatsen reeds vanaf 1955 in observatie en uit mededelingen van imkers, werden op dezelfde plaatsen reeds sinds 50 jaren samenscholingen van darren vastgesteld. (Jean-Prost 1961)

Jean-Prost vermoedt, dat bij enige opmerksaamheid overal dergelijke plaatsen te vinden zijn.

Hem schijnt echter de omstandigheid tegen te staan, dat mededelingen over darrenverzamelplaatsen in de imkerliteratuur in verhouding tot haar reusachtige omvang uitermate spaar-

zaam zijn en dat ze in de wetenschappelijke literatuur zo goed als geheel ontbreken.

Ribbands (1953) houdt deze darrensamen-scholingen voor „ongewoon”. Buiten de door Jean-Prost in Frankrijk verzamelde waarnemingen over regelmatige samentochten, doet slechts Müller (1950) enige meldingen uit Karinthe afkomstig. Voor enkele imkers is dit verschijnsel heel gewoon. Het levendig zoeken, als van een bijenzwerm wordt in de volksmond als „de zomervreugde zingt” betiteld. Een enquête van één van ons in Oostenrijkse imkertijdschriften (F. Ruttner 1962) bracht 6 antwoorden op uit verschillende Bondstaten met deels concrete beweringen. Bij onze huidige proefnemingen werden wij er ons eerst in de loop van de tijd van bewust, dat het bij de plaatsen, waar door de aan de ballon bevestigde koningin zeer snel darren in groot aantal werden aangelokt, om echte darrenverzamelplaatsen ging, zoals ze in het bovenstaande werden beschreven.

Gold de opmerkelijkheid in de eerste plaats vooral de aantrekkingskracht der koningin, zo bleek uit dikwijls herhaalde waarnemingen op bepaalde plaatsen, dat daar in een duidelijk begrensd gebied darren standvastig rondvlo-

gen, zelfs onafhankelijk van de aanwezigheid van een koningin.

Bij rustig weer en sterke darrenvlucht konden de darren in het centrum van de plaats regelmatig horen; te zien krijgt men ze gewoonlijk pas, als ze zich om een koningin tot een dichte zwerm verzamelen. Deze snel gevormde en snel weer ontbonden zwermen vliegen dikwijls met grote snelheid in zig-zagvlucht dikwijls op zeer geringe hoogte. Soms stort de gehele zwerm tegen de grond (F. en H. Ruttner 1963).

Deze zwermen bevatten zoals wij ons nogal dikwijls konden overtuigen, binnen het bestek der proeven meestal geen koningin; dikwijls valt echter een zwerm, tezamen met een koningin of een gecopuleerd paartje op de grond (F. Ruttner 1957).

Voorwaarde voor de vorming van een zwerm schijnt gewoonlijk een vrij vliegende of een aan een ballon bevestigde koningin te zijn. In de omgeving van de bijenstand van het instituut in Lunz konden wij tot nu toe 5 darrenverzamelplaatsen bepalen. Drie hiervan werden reeds in twee achtereenvolgende jaren geobserveerd, twee werden pas in 1964 gevonden.

Korte berichten

KRING GRAAFSCHAP-LIEMERS.

Maandagavond 21 november 1966 te 7.30 uur zal in zaal Dimmendaal, Terborgseweg 57 te Doetinchem de rijksbijenteeltconsulent ir. J. Mommers een causerie houden over „Wat kan een imker doen om zoveel mogelijk van de verschillende drachten in Nederland te profiteren”.

Alle imkers hartelijk welkom.

WINTERPROGRAMMA AFD. GOOILAND.

De afdeling Gooiland heeft haar winterprogramma als volgt samengesteld:

Woensdag, 23 november 1966 Het voorlichtingspel „Imkerpraat” wordt opgevoerd door de medewerkers van het Rijksbijenconsulentschap.

Dinsdag, 20 december 1966 Filmavond door de heer Laban.

Vrijdag, 20 januari 1967 Broeder Vincentius uit Mook spreekt over het bijenjaar rond.

Vrijdag, 17 februari 1967 filmavond.

Donderdag, 16 maart 1967 Jaarvergadering.

Zaterdag, 8 april 1967. De bijenschans wordt geopend om 14.00 uur.

Alle avonden worden gehouden in „Ons gebouw” aan de Havenstraat te Hilversum. Aanvang 20.00 uur. Er is ruime gelegenheid voor het parkeren van auto's. Belangstellende zijn van harte welkom.

Wij verwachten op deze avond in november bij de opvoering van het voorlichtingspel een volle zaal.

VERKIEZING HOOFDBESTUUR WAGENINGEN.

Herkozen zijn de heren J. J. Mulder (Friesland), G. J. A. Meijer (Achterhoek), P. J. van der Looij (Noordbrabant) en P. H. Ramakers (Limburg).

In de vacature, ontstaan door het overlijden van de heer P. Klapwijk werd gekozen de heer W. C. van Werkhoven, Essenburgstraat 29 te Rotterdam (Zuid Holland).

In de vacature, ontstaan doordat de heer Prud. de Bruine zich niet herkiesbaar stelde, werd gekozen de heer J. Fluyt, St. Domusstraat 23 te Zierikzee (Zee-land).

DE HONING- EN BIJENMARKT TE EERBEEK.

Voorzitter L. van Oorspronk kon bij de opening de vele aanwezigen mededeling doen van een zeer grote aanvoer goede en uitstekende heideraathoning. Tevens werd het publiek gewezen op de voorlichtingsstand, opgesteld om de honingkopers voor te lichten over de soorten honing, de eigenschappen van verschillende honingsoorten en (niet in de laatste plaats) om het verschil tussen goede en minder goede of slechte honing te tonen.

Aangevoerd was 2650 pond raathoning, zo goed als alles was heideraathoning en 1700 flacons met honing, ook voor het overgrote deel heidehoning. De kooplust was groot en de prijzen waren gezien de grote aanvoer goed te noemen.

Heidehoning in flacons f 3,—. Bloemenhoning in flacons van f 1,75 tot f 2,25.
Heideraathoning van f 4,— tot f 4,50 per pond.
Aanvoer bijenvolken: 40 korven — geen kasten.
Ook in de korven vrij goede handel met prijzen van f 15,— tot f 30,—.

1e Prijswinnaars. De wisselprijs voor de mooiste heideraathoning A. H. Verbeek — Eerbeek.

Grootste inzending raathoning - J. Lentink — Dieren.
Grootste inzending flacon honing - Schwieters — Dedemsvaart.

Mooiste Heideraathoning in raampjes A. H. Verbeek — Eerbeek.

Mooiste Heideraathoning uit korven G. J. Wessels — Varsseveld.

Mooiste Zomerraathoning — niet toegekend.

Zuiverste Heidehoning in flacons G. J. Wessels — Varsseveld.

Zuiverste Bloemenhoning in flacons B. Jacobs — Oosterbeek.

Grootste aanvoer bijenvolken A. van Reen — Eerbeek.

Beste korfvolk J. F. Verhoeven — Beekbergen.

Best gesorteerde inzending imkersgereedschappen v. Dam — Jubbega.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2,50, elke 4 woorden meer f 0,50. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 873335 t.n.v. Drukkerij Maastricht en Verhoeven te Arnhem, met vermelding „Speurbijtjes“. Inzendtermijn: vóór de 10e van de maand. Opgegeven „Speurbijtjes“ waarvan de betaling nog niet is ontvangen zullen niet worden geplaatst.

Bijenpark Brulleman Breukelen sinds 1896. Met ons zaken doen betekent putten uit een 70-jarige ervaring.

Wij verkopen NECTAPOL met nosmack. Dit is stuifmeel in fondant-vorm. Heilzaam voor Uw bijen. Kan zo boven op de ramen gelegd worden. Goed houdbaar. Kilogramverpakking à f 4,50. **Bijenpark Brulleman, Breukelen.** Telefoon 03462—1303.

GEVRAAGD: Bijenvolken, in kasten en korven, worden tegen contante betaling aan huis afgehaald. Het van ouds bekende adres om zaken mee te doen: **Bijenpark Brulleman, Breukelen.** Telefoon 03462—1303.

HONING MET EERSTE PRIJZEN BEKROOND. U koopt dus bij ons de allerbeste kwaliteit: **Klaverhoning f 2,20; Fruithoning f 2,25; Lindehoning f 2,30; Acaciahoning f 2,30; Bloemenhoning f 2,10; Heidehoning f 4,00 per kg.** Minimumafname 25 kg. Bij groot kwantum speciale prijzen. **Zeer speciale aanbieding:** Als U bij ons honing koopt, leveren wij U honingflacons met deksel voor 9 cent, niet franco. **Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a,** telefoon 03462—1303. Van ouds bekend. Verzending ook naar België mogelijk.

TE KOOP GEVRAAGD: Spaarkasten en honingslingers. **Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen.** Telefoon 03462—1303.

TE KOOP: Prima spaarkasten, geheel compleet met ramen, roosters en voerbakken. **Bijenpark Brulleman, Breukelen.** Telefoon 03462—1303.

GEVRAAGD: Gebruikte bijenkorven. **Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen.** Telefoon 03462—1303.

TE KOOP: Prima bijenvolken op zes ramen, in Simplex-kasten en korven. Alles onder volle garantie. Het van ouds bekende adres: **Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a.** Telefoon 03462—1303.

TE KOOP: Alles wat voor en bij een bij nodig is. Simplex-kasten, enkel- en dubbelwandig; spaarkasten en V.S.-kasten, alles in prima staat, met ramen en rooster; uitgeb. broed- en honingramen, ramen, bijenkappen, slingers, observatiekasten, enz. **Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a.** Telefoon 03462—1303. Van ouds bekend.

TE KOOP: Gebruikte bijenkorven zonder gebreken; nieuwe zwermkiepsen; vlechtriet, enz. **Bijenpark Brulleman, Breukelen.** Telefoon 03462—1303.

Op 25 september overleed op 79-jarige leeftijd te Hoenderlo het lid en oud-voorzitter van de afdeling Eerbeek

de heer G. J. Pannekoek.

De natuur was z'n grote vriend en de bijenhouderij droeg hij een warm hart toe. De afdeling Eerbeek mocht zich steeds verheugen in z'n oprechte belangstelling.

Hij ruste in vrede.

TE KOOP: Luxe porseleinen bijenkorfjes voor 300 gram honing f 1,60 per stuk. In doosjes van 6 stuks. **Bijenpark Brulleman, Breukelen.** Telefoon 03462—1303.

TE KOOP: Lindehoning à f 2,20 per kg; Klaverhoning (wit) à f 2,20 per kg; Boekweithoning à f 2,00 per kg; Acaciahoning à f 2,80 per kg; Fruithoning à f 2,40 per kg; Heidehoning à f 4,— per kg in bussen van 25 kg. Bij afname van meer dan 100 kg speciale kortingen. **Bijenstand „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes,** Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Alle soorten Bijenvolken, zowel korven als kasten en alle bijenteeltbenodigdheden, tegen contante betaling, en aan huis afgehaald. **Bijenstand „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes.** Telefoon 02953—6704.

AANGEBODEN: Lege Bijenkasten en -korven, losse randen, roosters, raampjes, en wat er verder nodig is op bijenteeltgebied. Alles in prima staat. **Bijenstand „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes.** Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Allerlei oude gebruiks- en siervoorwerpen op het gebied van de bijenteelt. **Bijenstand „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes.** Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Een observatiekast en alle soorten inlandse honing alsmede gezuiverde bijenwas. **Bijenstand „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes.** Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Gebruikte bijenkorven, zes-raams kastjes en verzendkistjes voor zwermen. **Bijenstand „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes.** Telefoon 02953—6704.

AANGEBODEN: Bijenvolken, in korven en kasten. Desgewenst op tien of zes ramen. **Bijenstand „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes.** Telefoon 02953—6704.

AANGEBODEN, zolang de voorraad strekt. **Bijenkorfjes f 1,50 per stuk. Blauwe Keulse potjes** (voor ongeveer 300 gram inhoud) f 1,35 per stuk. Verpakt in doosjes van 6 stuks. **Bijenstand „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes.** Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Een honingslinger. **Meentweg 103, Eemnes.** Telefoon 02953—6704.

GEVRAAGD: Enkele spaarkasten en zesraamskastjes. Liefst met voerbakken. **Bijenstand „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes.** Telefoon 02953—6704.

STERKE PERSDOEKEN 100 x 120 cm voor honing en was. O. J. van der Baan, Touwslagerij sinds 1820. **Drachten.** Telefoon 05120—2004.

IK VERZAMEL: honingetiketten. Zend mij drie stuks van u (geen handelsetiketten) en ik zend u een verrassing. **Atze Dijkstra, Appelscha.**

GEVRAAGD: „De wonderen van het bijenvolk“ door Ootmaar en andere oude bijenboeken, knipsels, foto's enz. Brieven aan: **Atze Dijkstra, Appelscha.**

GEVRAAGD: Voor mijn verzameling: Curieuze korven, bankorf, zwanchals, strokast. St. Ambrosiuskorf, oude bijenteeltgereedschappen enz. Brieven aan: **Atze Dijkstra, Imker, Appelscha.**

„HET VERHAAL VAN DE HONINGBIJ“ Causerie met 180 prachtige bijendia's in kleur en zwart-wit over het bijenleven en de imkerij. Aanvragen aan: **Atze Dijkstra, Imker, Appelscha Fr.**

GEVRAAGD: Oude en recente bijenliteratuur voor het opbouwen van een bijenbibliotheek voor studiedoeleinden. Brieven aan: **A. P. Posthumus, Privé Laboratorium voor bijenonderzoek, Schulweg 216, Rotterdam-23.**